

Bruxelles, 18.12.2013.
COM(2013) 898 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Završna ocjena Zajedničkog programa potpore okoline za samostalan život

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Završna ocjena Zajedničkog programa potpore okoline za samostalan život

1. UVOD

Europska unija prepoznala je da su informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) bitne za rješavanje izazova i ostvarivanje mogućnosti koje donosi starenje stanovništva. Ta je pitanja Europska komisija analizirala u komunikaciji *Kvalitetno starenje u informacijskom društvu* (2007.)¹ i te je osigurala znatna financijska sredstva za istraživanje, razvoj i inovacije u tom području. Komunikacijom *Digitalni program za Europu* (2010.)² Komisija je stavila dodatni naglasak na obvezu koju je preuzela Unija da s pomoću IKT-a građanima omogući aktivno i zdravo starenje. Sudjelovanje unije u Zajedničkom programu potpore okoline za samostalan život (AAL JP) temelj je toga.

Program AAL JP pokrenulo je 20 država članica EU-a i tri države koje nisu članice³ godine 2008. Odlučeno je da će Unija tom programu dati jednako sredstava kao i države sudionice, i to iz Sedmog okvirnog programa za istraživanje i tehnološki razvoj (FP7), na temelju na članka 185. Ugovora EZ-a o funkcioniranju Europske unije (UFEU)⁴.

Glavna su područja AAL JP-a primijenjeno istraživanje i inovacije proizvoda i usluga koji se temelje na IKT-u i namijenjeni su starijem stanovništvu te bi se trebali naći na tržištu dvije do tri godine nakon početka razvoja. Većinski su vlasnici ovog programa države sudionice i provode ga preko međunarodne neprofitne udrugu AAL Association (AALA), a njome upravlja Opća skupština uz operativnu podršku Središnjeg odjela za upravljanje. Komisija u Općoj skupštini ima status promatrača i pravo veta na godišnji program rada te je jedna od stranaka sporazumâ s AALA-om o financijskom doprinosu EU-a.

Odlukom o financijskom doprinosu Zajednice programu AAL JP iz 2008. utvrđeno je da će se do kraja 2013. provesti završna ocjena programa. Ocjenu je provelo novisno stručno povjerenstvo na visokoj razini kojim je predsjedao bivši europski povjerenik za istraživanje Philippe Busquin.

Povjerenstvo je ocijenilo ostvarene rezultate i napredak prema ciljevima AAL JP-a te sastavilo strateške i operativne preporuke za nastavak programa koje je dostavilo Komisiji i državama članicama.

U ovom se izvješću analiziraju najvažnije preporuke povjerenstva i predlažu mjere koje bi Komisija trebala poduzeti u suradnji s drugim institucijama EU-a i dionicima te u okviru svoje uloge u AAL JP-u.

2. POZADINA: IZAZOV KOJI DONOSI DEMOGRAFSKO STARENJE

Osnovni podaci o sve starijem stanovništvu Europe ukazuju na neminovnu i bitnu društvenu i gospodarsku promjenu za koju Europska unija još nije dobro pripremljena. Predviđa se da će 2020. u sektoru skrbi i zdravstva nedostajati dva milijuna radnih mjesta ako se ništa ne

¹ COM(2007) 332 završna verzija, 14. lipnja 2007.

² COM(2010) 245 završna verzija/2, 19. svibnja 2010.

³ Belgija, Danska, Njemačka, Irska, Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Cipar, Luksemburg, Mađarska, Nizozemska, Austrija, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovenija, Finska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina (države članice EU-a) te Izrael, Norveška i Švicarska.

⁴ Odluka br. 742/2008/EZ, 9. srpnja 2008.

poduzme, što znači da 15 % posla u sektoru opće zdravstvene zaštite neće biti pokriveno⁵. Omjer između osoba starijih od 65 godina i radno sposobnih osoba (od 15 do 64 godine) past će s otprilike 1 : 4 (2008.) na 1 : 3 (2020.) te na 1 : 2 (2050.), što će opteretiti međugeneracijsku solidarnost⁶. Sve veći troškovi starenja ozbiljno će utjecati na javne financije⁷, ali i na privatnu imovinu. Ljudi stariji od 50 godina imaju znatan raspoloživi dohodak, a prihodi umirovljenika rastu⁸. No razlike među pojedincima su velike: 19 % starijeg stanovništva EU-a prijete siromaštvo i taj postotak brzo raste, pogotovo u EU-10⁹.

Taj se demografski izazov može riješiti samo usklađenom kombinacijom socijalne, gospodarske, zdravstvene, inovacijske i digitalne politike¹⁰. Poduzme li se nešto odmah, mogle bi se osigurati tri važne stvari:

- bolja kvaliteta života za građane
- održivija skrb za društvo i
- nova radna mjesta i poduzeća zahvaljujući rastućem „seniorskom gospodarstvu”.

Prilagodljivost IKT-a omogućuje inovacije u organizaciji skrbi za starije osobe, smanjivanje količine birokracije te lakše i učinkovitije pružanje skrbi, te na taj način omogućuje njegovateljima da provode više vremena s korisnicima. Zahvaljujući IKT-u mogu se poboljšati uvjeti rada te dobrobit neprofesionalnih njegovatelja, na primjer članova obitelji. Naposljetku, zahvaljujući IKT-u može se pridonijeti zdravu i aktivnu životu starijih osoba upravljanjem zdravstvenim mjerama, prilagodbom radnih mjesta te omogućivanjem starijim osobama da aktivno sudjeluju u gospodarstvu i čitavom društvu. Sve više studija slučaja pokazuje da bi mjere u sektoru skrbi mogle dovesti do povećanja učinkovitosti od 10 do 30 %, do većeg zadovoljstva korisnika te do godišnjeg rasta poslovanja od 10 %¹¹.

U okviru strategije Europa 2020.¹² demografsko se starenje smatra izazovom, ali i mogućnošću za pametan, održiv i uključiv rast. Ono je prioritet vodećih inicijativa *Digitalna agenda za Europu* i *Unija inovacija*¹³. Inicijativa *Digitalna agenda za Europu* bavi se prvenstveno inovativnim uslugama, proizvodima i postupcima zasnovanim na IKT-u, a digitalna rješenja i aktivnosti AAL JP-a imaju važnu ulogu u Europskom inovacijskom partnerstvu za aktivno i zdravo starenje (EIP-AHA)

3. POSTUPAK OCJENJIVANJA

Završnom ocjenom pokriveno je šest godina provedbe AAL JP-a, od 2008. do 2013. U skladu sa svojom zadaćom, stručno povjerenstvo ocjenjuje:

- napredak prema ostvarivanju ciljeva programa i preporuka iz privremene ocjene
- napredak prema operativnoj izvrsnosti programa i učinkovitost pristupa iz članka 185. u ovom području.

⁵ Preliminarna procjena Europske komisije utemeljena na podacima EUROSTAT-a i OECD-a.

⁶ SEC(2008) 2911.

⁷ COM(2009) 545, 17. rujna 2009.

⁸ Mreža europskih regija za seniorsko gospodarstvo

⁹ Privremeno zajedničko izvješće Odbora za ekonomsku politiku i Odbora za socijalnu zaštitu o mirovinama, 28. svibnja 2010.

¹⁰ COM(2006) 571, COM(2009) 180, Izvješće o starenju stanovništva za 2009. — serija Europsko gospodarstvo.

¹¹ *Ex ante* procjena učinka predloženog Zajedničkog programa potpore okoline za samostalan život koju je provela Europska komisija, SWD/2013/0251, 9. studenoga 2012.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2013:0251:FIN:EN:PDF>.

¹² COM(2010) 2020, 3. ožujka 2010.

¹³ COM(2010) 1161, 6. listopada 2010.

Osim toga, preporučuje mogućnost nastavka programa AAL JP u okviru programa Obzor 2020.

Sastavom povjerenstva osigurani su dobro poznavanje tehnologije, ekonomije zdravstva i potreba korisnika, iskustvo u ocjenjivanju programâ te kontinuitet u odnosu na povjerenstvo koje je provelo privremenu ocjenu.

Nalazi povjerenstva temelje se na opširnoj popratnoj dokumentaciji, uključujući izvješće o privremenoj ocjeni, studije slučaja, statističke podatke o AAL JP-u te dvadesetak razgovora sa dionicima. Ocjenjivanje je provedeno u razdoblju od svibnja 2013. do rujna 2013., a završno izvješće¹⁴ objavljeno je u listopadu 2013.

Ocjenjivanje se odvijalo istovremeno s izradom prijedloga Komisije za nastavak programa AAL JP uz financijsku podršku Obzora 2020., a prvi nalazi ocjenjivanja upotrijebljeni su u izradi konačnog prijedloga.

4. REZULTATI OCJENJIVANJA I PREPORUKE

U izvješću o završnoj ocjeni potvrđuju se velika dodana vrijednost i glavna postignuća AAL JP-a. Konkretno, povjerenstvo je zaključilo sljedeće:

- (1) program AAL JP ostvario je dobar napredak prema svojim ciljevima, a preporuke iz privremene ocjene povjerenstva pod predsjedanjem povjerenice Meglene Kuneve iz 2010. dobro su primijenjene
- (2) sve veća važnost demografskog starenja, zajedničkog i hitnog izazova cijele Europe, jasno opravdava postojanje AAL JP-a
- (3) AAL JP djeluje kao koherentan okvir koji Europi donosi jasnu dodanu vrijednost
- (4) udružene istraživačke, razvojne i inovacijske aktivnosti dosežu kritičnu masu
- (5) količina aktivnosti kojima je cilj poboljšati uvjete za industrijsku primjenu značajno se povećala nakon objave privremene ocjene
- (6) program je dobro vođen i upravljanje je dobro organizirano i
- (7) napredak u sklopu programa poticajan je iako veliki socijalni i gospodarski učinci još nisu vidljivi.

Povjerenstvo je zatim istaknulo neka važna postignuća i dosadašnje rezultate koje smatra dobrim pokazateljima velikog utjecaja programa, a oni uključuju:

- velik postotak uključenih malih i srednjih poduzeća (više od 40 %)
- procijenjeni iznos vlastitih ulaganja poduzeća (većinom malih i srednjih) od preko 325 milijuna EUR, čemu su dodana zajednička ulaganja EU-a u iznosu od 150 milijuna EUR i ulaganja država članica u iznosu od 220 milijuna EUR
- pokretanje oko 130 projekata uz dobar odaziv krajnjih korisnika
- činjenicu da gotovo 50 % projekata predloženih u prva dva javna poziva već ima prava intelektualnog vlasništva za svoje rezultate, a 25 % projekata osiguralo je sredstva za stavljanje na tržište novih IKT proizvoda i usluga, npr. alarmnih sustava, daljinskog nadzora, robotskih sustava, komunikacijskih alata te igara za poučavanje starijih osoba
- postojanje niza komercijalnih proizvoda i usluga koji su nastali u okviru prvih AAL JP projekata i

¹⁴ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/second-interim-evaluation-artemis-and-eniac-joint-technology-initiatives>.

- stvaranje inovacijskog „ekosustava” , što dokazuje pet AAL foruma organiziranih svake godine od 2009. Broj sudionika narastao je s 500 na 1200, a u porastu je i broj izlagača, komercijalnih pokrovitelja i aktivnih medijskih partnera.

Povjerenstvo je donijelo niz preporuka za daljnja poboljšanja, među ostalim i u pitanjima koja su proizašla iz privremene ocjene, na primjer bolju uključenost krajnjih korisnika, zaokret prema inovacijama u uslužnom i socijalnom sektoru, pridavanje više pozornosti poslovnim modelima i planiranju, bolju razmjenu naučenoga te ojačavanje uloge Odjela za upravljanje na središnjoj razini.

Povjerenstvo je i pozdravilo prijedlog Komisije za pokretanje nastavka programa AAL JP-a u okviru programa Obzor 2020. te izdalo preporuke za njegovo pokretanje i provođenje kako bi ostvario najveći mogući učinak. Detaljan popis preporuka povjerenstva nalazi se u prilogu.

Odgovor Komisije na preporuke povjerenstva u osnovnim je crtama naveden u nastavku.

4.1. **Opće napomene**

Komisija pozdravlja izvješće o završnoj ocjeni. Preporuke se temelje na jasnoj kritičkoj analizi. Komisija će u suradnji s državama sudionicama i drugim dionicima primijeniti te preporuke kako je navedeno u nastavku.

Komisija će osobito poduzeti mjere potrebne za predlaganje i provođenje pravnog okvira predloženog nastavka Zajedničkog programa potpore okoline za samostalan život.

Komisija prepoznaje vrijednost partnerstva s državama članicama koje proizlazi iz članka 185. UFEU-a, uključujući njihove napore kojima žele postići da AAL JP brzo ostvari obećavajuće rezultate. Iako je početak programa u dosad neistraženom području bio težak, AAL JP jasno je pokazao svoju važnost i ostvario je, pa čak i nadmašio svoje početne ciljeve. Stvorena je nova interesna skupina koju čine lanci korisničkih organizacija, poduzeća (i to više od 40 % malih i srednjih), pružatelji usluga, ulagači i istraživačke organizacije. Više od 130 projekata financirano je ulaganjima EU-a u iznosu od 150 milijuna EUR, čemu su dodana znatna ulaganja država sudionica u iznosu većem od 220 milijuna EUR, a sami sudionici programa uložili su više od 250 milijuna EUR. Doprinos država sudionica izuzetan je jer za gotovo 50 % premašuje njihove propisane obveze.

U operativnom smislu AAL JP značajno je poboljšán od objavljivanja privremene ocjene, ali daljnji je napredak moguć, a i potreban je kako bi program ostao koristan, pogotovo za mala i srednja poduzeća, kojima je potrebna fleksibilnost u vezi sa sadržajem intervencija te rokovima za sklapanje ugovora i plaćanje.

4.2. **Preporuke državama članicama**

Komisija se slaže s preporukom povjerenstva da treba poduzeti napore kako bi se poboljšala operativna učinkovitost AAL JP-a jer ona je kritičan faktor uspjeha sad kad je program stabilan i već je privukao mnogo dionika. Postupke i nadležnosti u upravljanju programom treba kritički provjeriti kako bi se utvrdila moguća uska grla i područja koja se može racionalizirati i unaprijediti. Zbog toga je Komisija **u svojem prijedlogu za AAL JP od država sudionica već zatražila** da odrede zajedničke obvezujuće rokove za sklapanje ugovora i plaćanje.

Komisija se slaže s preporukom da bi buduće javne pozive trebalo prilagoditi društveno-gospodarskim izazovima primjenom prilagodljivijih instrumenata i pokretanjem zajedničkih projekata koji u obzir uzimaju buduću dinamiku tržišta i promjene u području koje program pokriva.

Komisija je te aspekte već razmotrila u kontekstu programa Obzor 2020. i njezin prijedlog za nastavak AAL JP-a sadržava mogućnost upotrebe dodatnih instrumenata, na primjer nagrada i bespovratnih sredstava za inovacije, kako bi se omogućilo brzo djelovanje kad to bude potrebno.

Komisija se slaže i s preporukom da bi se program trebao više okrenuti praktičnoj primjeni te da bi se na projekt trebalo primijeniti strože pokazatelje i provoditi sustavne provjere kako bi učinak projekta bio jasniji i kako bi se mogao odrediti način provedbe u budućnosti. Ti će pokazatelji biti određeni u budućim sporazumima između Komisije i AALA-e.

Povjerenstvo preporučuje i da se, osim povećanja kvantitete sudionika, u nastavku programa poboljša *kvaliteta* sudjelovanja (i sudionika i subjekata iz sektora potražnje, na primjer davatelja usluga i osiguravajućih društava) kako bi se postiglo da program pokriva veće geografsko područje i da se održava tijekom cijelog životnog vijeka projekta.

Komisija se s tim slaže te je od država sudionica zatražila da potaknu sudjelovanje organizacija korisnika i sektora potražnje u nacionalnim programima koje financira AAL JP.

Komisija se slaže i s preporukom povjerenstva za daljnje jačanje aktivnosti u području komunikacije i razvoja zajednica jer one su bitan dio programa. To će se uzeti u obzir u donošenju budućih mjera podrške i u određivanju ovlasti AALA-e.

Prethodno navedene preporuke nalaze se i u prijedlogu za proširivanje djelokruga za AAL JP2 na aktivno i zdravo starenje i na planiranu (i već postojeću) blisku vezu između AAL-a i povezanih zajednica Europskog inovacijskog partnerstva za aktivno i zdravo starenje (EIPAHA).

4.3. **Preporuke Komisiji**

Preporučuje se da Komisija pomogne u daljnjem ojačavanju koherencije i sinergije između istraživanja, inovacija i aktivnosti usvajanja sadržaja u vezi s IKT-om za aktivno i zdravo starenje. Ova se preporuka pozdravlja i već je poduzeto nekoliko koraka u tom smjeru.

U prijedlogu okvirnog programa za istraživanje i „Obzor 2020.” AAL JP2 smatra se dopunom dugoročnom radu na istraživanju i razvoju te inovacijskim pilot-projektima u okviru Društvenog izazova 1 (zdravlje, demografske promjene i dobrobit). U okviru Obzora 2020. program AAL JP odnosit će se na istraživanja i inovacije usmjerene na tržište, pri čemu će se prethodni rezultati istraživanja pokušati pretočiti u proizvode i usluge koji se temelje na IKT-u i plasiraju na tržište kako bi se odgovorilo na potrebe korisnika. AAL JP će se dopuniti inicijativom za zajedničko planiranje pod imenom *Više godina, bolji život*, koja će se prvenstveno baviti multidisciplinarnim istraživanjem demografskih promjena kao odgovor na potrebe politike.

Komisija će se pobrinuti i za komplementarnost sa zajednicom znanja i inovacija za zdravo starenje, koju planira Europski institut za inovacije i tehnologiju.

Naposljetku, partnerstvo EIP-AHA odredilo je prioritete za inovacije i pokušat će ukloniti niz prepreka koje priječe brzo i primjereno stavljanje na tržište inovativnih rješenja za aktivno i zdravo starenje. Proširivanjem djelokruga AAL JP-a u skladu s djelokrugom EIP-AHA-e stvorit će se snažne sinergije.

5. ZAKLJUČCI

Komisija pozdravlja izvješće o završnoj ocjeni programa AAL JP, kojim se pokazuje pozitivan učinak suradnje između EU-a i država sudionica. Zahvaljujući preporukama iz nalaza izvješća nastavak programa AAL JP u okviru programa Obzor 2020. trebao bi imati još snažniji učinak i još učinkovitije sinergije među povezanim inicijativama na razini EU-a i na nacionalnim razinama. Zbog toga bi sve države članice Europske unije trebale razmotriti sudjelovanje u programu AAL2, čime bi integracija Europe u tom području bila još snažnija.

Program AAL JP dobar je primjer primjene strategije Europa 2020., pri čemu se informacijskim i komunikacijskim tehnologijama i inovacijama u najširem smislu pomaže Europi da se suoči s velikim društvenim izazovom, uz istovremeno poticanje znatnog industrijskog rasta i otvaranje prijeko potrebnih radnih mjesta.

Europski parlament i Vijeće pozivaju se na očitovanje o analizi i preporukama izvješća te da podrže provođenje predloženih mjera.